

Tieslietu ministrija

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536; tālr.: 67036801, 67036716, 67036721; fakss: 67210823, 67285575;
e-pasts: pasts@tm.gov.lv; www.tm.gov.lv

Rīgā

19.09.2022 Nr. 1-17/2841

Uz 25.08.2022. 02-01.7/189e

Centrālajai vēlēšanu komisijai

Par likumprojektu "Par 2022. gada 16. jūnija likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" atcelšanu"

Tieslietu ministrija 2022. gada 26. augustā ir saņēmusi Centrālās vēlēšanu komisijas vēstuli ar lūgumu sniegt viedokli, vai Centrālajā vēlēšanu komisijā iesniegtais likumprojekts "Par 2022. gada 16. jūnija likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" atcelšanu" (turpmāk – likumprojekts) pēc formas un satura ir uzskatāms par pilnīgi izstrādātu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 78. panta izpratnē. Tieslietu ministrija ir izvērtējusi lūgumu un savas kompetences ietvaros sniedz šādu viedokli par likumprojektu.

Satversmes 78. pantā paredzēto tiesību īstenošanai likumā "Par tautas nobalsošanu, likumu ierosināšanu un Eiropas pilsoņu iniciatīvu" (turpmāk – Tautas nobalsošanas likums) ir izstrādāta noteikta kārtība. Tautas nobalsošanas likuma 22. panta pirmā daļa noteic, ka ne mazāk kā vienai desmitajai daļai vēlētāju ir tiesības iesniegt Centrālajai vēlēšanu komisijai pilnīgi izstrādātu likumprojektu. Likumprojektu var iesniegt 12 mēnešu laikā no dienas, kad likumprojekts reģistrēts Centrālajā vēlēšanu komisijā.

Likumprojekts, uzsākot tautas likumdošanas iniciatīvas īstenošanu, tiek virzīts noteiktā kārtībā līdz tā pieņemšanai Saeimā vai izlemšanai tautas nobalsošanā. Tādējādi likumprojekta saturam un kvalitātei jau sākotnēji jābūt tādai, ka tas ir tiesiski derīgs, lai par to balsotu Saeima vai tauta.¹ Pilsoņu kopuma iniciēts likuma vai Satversmes grozījumu projekts ir likumprojekts. Tādēļ tam jāatbilst tiem pašiem kritērijiem, kuriem jāatbilst jebkuram normatīvajam aktam, lai tas būtu piemērojams.²

Vajadzība jau sākotnēji ievērot likumprojektam nepieciešamās formas un satura prasības ir pamatota ar to, ka pēc likumdošanas iniciatīvas nodošanas Centrālajai vēlēšanu komisijai, tā

¹ Skat. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. SA-1/2020 8. punktu.

² Skat. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. SA-3/2014 8. punktu.

negrozītā veidā tiek nodota parakstu vākšanai turpmākajai likumprojekta virzībai. Likumdošanas iniciatīvas īstenošanas kārtība demokrātiskā un tiesiskā valstī ir nepieciešama, lai nodrošinātu tautas gribas izteikuma īstumu un derīgumu, samazinot iespēju prettiesiskā veidā ietekmēt tautas likumdošanas procesu un tādējādi aizsargājot demokrātiskas valsts iekārtu.³

Pirmais kritērijs: likumprojektam jābūt pilnīgi izstrādātam pēc formas.

Saskaņā ar Saeimas kārtības ruļļa 79. panta pirmās daļas 5. punkta otro teikumu arī vēlētāju iesniegtajiem likumprojektiem jābūt noformētiem likumprojekta veidā. Tādējādi likumprojektam ir jābūt noformētam atbilstoši likumprojekta noformēšanai izvirzītajām prasībām. Vienlaikus jāņem vērā, ka formālajām prasībām ir jābūt tikai tik augstām, lai izslēgtu tādus projektus, kuru piemērojamība formālu trūkumu dēļ nav iespējama (piemēram, projekts nav noformēts kā likumprojekts, projekta teksts saturiski ir nesaprotams, tekstā ir loģikas kļūdas u.tml.).⁴

Juridiskās tehnikas prasības, sagatavojot normatīvo aktu projektus, ietvertas Ministru kabineta 2009. gada 3. februāra noteikumos Nr. 108 "Normatīvo aktu projektu sagatavošanas noteikumi" (turpmāk – MK noteikumi Nr. 108). Atbilstoši juridiskās tehnikas prasībām likumu atceļ, ja tas vēl nav stājies spēkā.⁵ Minētais izriet arī no MK noteikumu Nr. 108 85. un 89. punkta, kas paredz, ka spēkā esošu likumu par spēku zaudējušu atzīst: 1) ar atsevišķu likumu; 2.) ar cita likuma pārejas noteikumu. Ja atceļ spēkā nestājušos likumu, ievēro šo noteikumu 86. punktā minētās prasības un šo noteikumu 86.1. apakšpunktā minēto vārdu vietā raksta vārdu "atceļt".

Vēršam uzmanību, ka spēkā stājies likums zaudē spēku, ja likumu atzīst par spēku zaudējušu, ja iestājies termiņš, faktiskie vai tiesiskie nosacījumi, ar ko ierobežots likuma spēks, kā arī ja stājies spēkā cits likums, kas regulē tos pašus jautājumus un kam ir tāds pats vai augstāks juridiskais spēks. Lai likumu atzītu par spēku zaudējušu, izstrādā atsevišķu likumu vai attiecīgo normu raksta pārejas noteikumos, kas ietverti jaunā likumā, kurš regulē attiecīgo jautājumu. Atsevišķu likumu izstrādā, ja atzīst par spēku zaudējušu tādu likumu, kurā ietvertais regulējums vairs nav vajadzīgs un par to netiek pieņemts jauns likums.⁶

Nemot vērā minēto, kā arī to, ka likums "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" ir stājies spēkā 2022. gada 23. jūnijā un ir spēkā esošs, tad nav ievērotas prasības par likuma atzīšanas par spēku zaudējušu noformējums atbilstoši juridiskās tehnikas prasībām. Tātad likumprojekts nav noformēts atbilstoši MK noteikumu Nr. 108 10. un 12. punktam, kas paredz, ja likumprojektu sagatavo, lai atzītu citu likumu par spēku zaudējušu, tā nosaukumā secīgi raksta: 1) vārdu "par"; 2) spēku zaudējušā likuma nosaukumu attiecīgā locījumā; 3) vārdus "atzīšanu par spēku zaudējušu". Ja šo noteikumu 10. punktā minēto likumu nosaukumi sākas ar vārdu "par", spēku zaudējušā likuma nosaukuma attiecīgā locījumā vārdu vietā raksta vārdu "likuma" un attiecīgā likuma nosaukumu pēdējās. Papildus atbilstoši MK noteikumu Nr. 108 86. punktam, ja likumu atzīst par spēku zaudējušu ar atsevišķu likumu, likumprojektā secīgi raksta: 1) vārdus "atzīt par spēku zaudējušu"; 2) spēku zaudējošā likuma nosaukumu attiecīgā locījumā; 3) norādi uz likuma un tā grozījumu publikācijām oficiālajā izdevumā "Latvijas Vēstnesis" (laikraksta nosaukums, attiecīgo laikraksta numuru izdošanas gadu un numuru uzskaitījums). Minēto norādi raksta iekavās. Ja spēku zaudējošā likuma nosaukums sākas ar vārdu "par", tad piemēro MK noteikumu Nr. 108 88. punkta prasības. Vienlaikus likumprojektā atbilstoši MK noteikumu Nr. 108 22. punktam un ņemot vērā visu iepriekš minēto, ir svītrojams skaitlis un vārds "1. pants". Ja pants ir viens, to nenumurē.

Ievērojot minēto, Tieslietu ministrijas vērtējumā likumprojekts nav izstrādāts atbilstoši juridiskās tehnikas prasībām un neatbilst MK noteikumos Nr. 108 izvirzītajām prasībām un tādējādi pēc formas nav pilnībā izstrādāts. Vēršam uzmanību, ka vēlētājiem gan parakstu vākšanas

³ Skat. Satversmes tiesas 2009. gada 19. maija sprieduma lietā Nr. 2008-40-01 14. punktu.

⁴ Skat. Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. SA-3/2014 9. punktu.

⁵ Skat. <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/106>

⁶ Skat. <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/106>

procesā, gan tautas nobalsošanā no likumprojekta ir jābūt nepārprotami skaidram, kāds ir likumprojekta teksts, būtība un mērķis. Tikai tad, ja tas ir skaidrs, vēlētāji var brīvi paust savu gribu par iecerētajiem grozījumiem. Ja likumprojekta teksts, būtība un mērķis ir nesaprotams, neskaidrs vai maldinošs, vēlētāji objektīvi nevar izdarīt izvēli. Savukārt, ja vēlētāji parakstās par šādu grozījumu virzīšanu un vēlāk nobalso par šādu grozījumu tekstu, tad tautas nobalsošanas rezultātu nevar uzskatīt par tiesiski derīgu.⁷

Otrais kritērijs: likumprojektam jābūt pilnīgi izstrādātam pēc satura.

1. Likumprojekta iekļaušanās tiesību sistēmā

Tieslietu ministrija vērs uzmanību, ka tautas aktivitāte, īstenojot likumdošanas funkciju, ir pozitīvi vērtējama, tomēr, realizējot šīs tiesības, iniciatīvas grupas priekšlikumi nevar pārkāpt Satversmi, un virzītajiem likumprojektiem ir jāiekļaujas Latvijas tiesību sistēmā. Tā kā iniciatīvas grupas iesniegtā likumprojekta tekstu turpmākajā procesā vairs nevar grozīt, ir jānodrošina tas, lai tautas nobalsošanai netiktu virzīts tāds projekts, kas ir pretrunā ar demokrātiskas un tiesiskas valsts pamatvērtībām. Turklāt vēlētāju likumdošanas iniciatīvas īstenošanas mehānismam jānodrošina tas, lai minētajām vērtībām neatbilstoša likumprojekta virzība tiktu apturēta pēc iespējas savlaicīgi. Ja tautas nobalsošanai regulāri tiktu nodoti nekvalitatīvi vai nekonstitucionāli likumprojekti, tad tiktu nivelēta pati vēlētāju likumdošanas iniciatīvas ideja un ar laiku varētu samazināties vēlētāju pilsoniskā aktivitāte.

Satversmes tiesa ir norādījusi, ka, noskaidrojot, kādām prasībām jāatbilst likumprojektam vai Satversmes grozījumu projektam, lai tas būtu uzskatāms par pilnīgi izstrādātu *no satura viedokļa*, likumprojekta izstrādātājs var vadīties no Satversmes normām un šo normu interpretācijas, ko sniegusi Satversmes tiesa. Satversmes tiesa ir norādījusi, ka likumprojektu nevar uzskatīt par pilnīgi izstrādātu no satura viedokļa, ja: 1) tas paredz izlemt tādus jautājumus, kuri vispār ar likumu nav regulējami; 2) pieņemšanas gadījumā nonāktu pretrunā ar Satversmē ietvertajām normām, principiem un vērtībām; 3) pieņemšanas gadījumā tas nonāktu pretrunā ar Latvijas starptautiskajām saistībām.⁸ Neviena konstitucionālā institūcija, arī tauta, realizējot tai piešķirtās tiesības, nav tiesīga pārkāpt Satversmi.⁹

Satversmes tiesa ir arī atzinusi, ka tiesību normām ir jābūt savstarpēji saskaņotām un harmoniski jādarbojas visas sistēmas ietvaros. Tiesību normu piemērošanā jāievēro gan racionāla likumdevēja princips, gan tiesību sistēmas vienotības princips. Proti, likumdevējs pieņem savstarpēji saskaņotas tiesību normas, kas harmoniski darbojas visas tiesību sistēmas ietvaros, turklāt dažādos normatīvajos aktos ietvertas tiesību normas ir jāinterpretē kā vienotu tiesību sistēmu veidojošas.¹⁰ Tāpat Augstākā tiesa ir atzinusi, ka projekts nav pilnīgi izstrādāts, ja tas radītu pretrunu tiesību sistēmā, jo īpaši, ja tas neatbilstu Satversmes normām (ne vien Satversmes tekstam, bet arī nerakstītajiem vispārējiem tiesību principiem un pamatvērtībām, uz kurām Satversme balstās).¹¹ Lai tiesību sistēma varētu funkcionēt, būtu efektīva un piemērojama, tā nedrīkst būt pretrunīga, tai jābūt iekšēji saskanīgai. Tas nozīmē, ka likumam, pielietojot atzīto tiesību piemērošanas, it sevišķi interpretācijas metodoloģiju, ir jābūt piemērojamam, neradot pretrunu ar juridiskā spēka hierarhijā augstākām vai prioritāri piemērojamām tiesību normām.¹² Arī Eiropas Komisija par demokrātiju caur tiesībām (Venēcijas komisija) ir paudusi, ka tautas nobalsošanai nododamajam likumprojektam jāatbilst augstāka juridiskā spēka tiesību normām,

⁷ Skat. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2020. gada 2. marta sprieduma lietā Nr. SA-1/2020 15. punktu.

⁸ Skat. Satversmes tiesas 2013. gada 18. decembra sprieduma lietā Nr. 2013-06-01 13.2. apakšpunktu.

⁹ Skat. Satversmes tiesas 2012. gada 19. decembra lēmumu "Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-03-01.

¹⁰ Skat. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 25.2. apakšpunktu.

¹¹ Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 28. marta spriedums lietā Nr. SA-3/2014., Latvijas Republikas Satversmes komentāri. V nodaļa. Likumdošana. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2019, 287. lpp.

¹² Skat. Latvijas Republikas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2014. gada 28. marta sprieduma lietā Nr. SA-3/2014 17. punktu.

starptautiskajām tiesībām un Eiropas Padomes principiēm (demokrātija, cilvēktiesības un tiesiska valsts). Likumprojekti, kas neatbilst šiem nosacījumiem, nebūtu nododami tautas nobalsošanai.¹³

Tāpat Satversmes tiesa ir arī secinājusi, ka Latvijas Satversmes sapulce nav pieļāvusi tādu iespēju, ka Latvijas valsts varētu nepildīt savas starptautiskās saistības. Satversmes sapulce ir vadījies no prezumpcijas, ka starptautiskās saistības "nokārto" jautājumus un tās ir jāpilda.¹⁴ Tātad likumprojekta iesniedzējs var paredzēt, ka par pilnīgi izstrādātu nav atzīstams likumprojekts, kas tā pieņemšanas gadījumā nonāktu pretrunā ar Latvijas starptautiskajām saistībām.¹⁵

Satversmes preambulas trešā rindkopa nosaka "Latvijas tauta neatzina okupācijas režīmus, pretojās tiem un atguva brīvību, 1990. gada 4. maijā atjaunojot valstisko neatkarību uz valsts nepārtrauktības pamata. Tā godina savus brīvības cīnītājus, piemin svešo varu upurus, nosoda komunistisko un nacistisko totalitāro režīmu un to noziegumus".¹⁶ Vēršam uzmanību, ka konstitūciju ievados mēdz iekļaut elementus, ko konstitucionālie likumdevēji uzskata par pašiem nozīmīgākajiem, it sevišķi valsts pamatus, pamatvērtības, virsmērķus.¹⁷ Satversmes preambulas trešās rindkopa pirmajā teikumā vispirms tiek konstatēts, ka Latvijas tauta kā Latvijas valsts suverēnās varas nesēja neatzina okupācijas režīmus. Tas ir politiski un juridiski normatīvs uzstādījums. Otrajā teikumā tiek godināta brīvības cīnītāju piemiņa, kā arī izrādīta pietāte okupācijas režīmu upuriem. Būtībā brīvības cīnītāju godināšana nozīmē arī to, ka tauta okupācijas režīmus neatzina un pretojās tiem. Tātad pretošanās okupācijai Satversmē tiek likta goda vietā. Latvijas valsts pastāvēšana un turpināšanās balstās nevis uz tiem, kas īstenoja okupācijas režīmu varu vai ar to sadarbojās, bet gan uz tiem, kas šos režīmus neatzina un tiem pretojās. Rindkopa parāda to, no kā Latvijas valsts smeļas savu leģitimitāti, un tādēļ arī ir noteikta attieksme pret šo vēsturisko leģitimitāciju, proti, Latvija godina savus brīvības cīnītājus, piemin svešo varu upurus un nosoda nacistiskā un padomju okupācijas režīma noziegumus.¹⁸

Likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" 1. pantā ir sniegts likuma mērķis: 1) nepieļaut Latvijas kā demokrātiskas un nacionālas valsts vērtību noniecināšanu un apdraudējumu; 2) paust nosodošu nostāju gan pret PSRS, gan nacistiskās Vācijas prettiesisko okupācijas varu, īstenoto politiku un veiktajiem noziegumiem; 3) veicināt sabiedrības izpratni par notikumiem Latvijas teritorijā Otrā pasaules kara laikā un pēckara periodā, tādējādi stiprinot sabiedrības vēsturisko atmiņu; 4) nodrošināt vēsturiskā taisnīguma atjaunošanu – novērst nepatiesu, neprecīzu un neobjektīvu vēsturisko notikumu atspoguļojumu un godināt Latvijas tautas pretestību gan PSRS, gan nacistiskās Vācijas okupācijas varai. Likuma mērķis ir balstīts un izriet no Satversmes preambulas trešās rindkopa. Likums neskar tikai pagātnes jautājumus, bet tiešā veidā atsaucas arī uz pastāvošo situāciju, kurā attiecīgie pieminekļi tiek izmantoti, lai slavinātu karu, kara noziegumus, kas rada smagas fiziskas vai psihiskas ciešanas, starptautisko humanitāro tiesību pārkāpšanu, tajā skaitā humanitāro tiesību aizsargātas personas slepkavošanu, spīdzināšanu vai necilvēcīgu izturēšanos pret šādu personu, ķīlnieku sagrābšanu, nelikumīgu deportāciju, pārvietošanu, brīvības ierobežošanu, pilsētu vai citu objektu neattaisnojamu postīšanu vai citu aizliegtu darbību, kas ir pretrunā ar Latvijas Republikai saistošām starptautiskajām tiesībām, normatīvajiem aktiem vai Latvijas Republikai saistošiem starptautiskiem līgumiem.¹⁹

Līdz ar to var secināt, ka primārais un galvenais likuma "Par padomju un nacistisko režīmu

¹³ Skat. Code of Good Practice on Referendums, CDL-AD (2007) 008rev, Venice, 16-17 March 2007, point III.3. ([https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2007\)008rev-cor-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2007)008rev-cor-e)).

¹⁴ Skat. Satversmes tiesas 2004. gada 7. jūlija sprieduma lietā Nr. 2004-01-06 secinājumu daļas 6. punktu.

¹⁵ Skat. Satversmes tiesas 2012. gada 19. decembra lēmumu "Par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2012-03-01.

¹⁶ Minētais ir ietverts kā pamatojums arī likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" anotācijā. Skat. <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/E5E09B97CA3BF00BC225884D00380658?OpenDocument>

¹⁷ Skat. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 96. lp.

¹⁸ Skat. Latvijas Republikas Satversmes komentāri. Ievads. I nodaļa. Vispārējie noteikumi. Autoru kolektīvs prof. R. Baloža zinātniskā vadībā. Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2014, 127. lp.

¹⁹ <https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/E5E09B97CA3BF00BC225884D00380658?OpenDocument>

slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" mērķis ir Satversmē paredzēto normu, principu un vērtību aizsargāšana, kā arī starptautisko saistību izpilde. Minētais ir pamatots arī likuma anotācijā.

Ņemot vērā minēto, Tieslietu ministrijas ieskatā likumprojekts, ņemot vērā tā mērķi, pēc sava satura neieklaujas Latvijas tiesību sistēmā un tā pieņemšanas gadījumā nonāktu pretrunā gan ar Satversmē ietvertajām normām, principiem un vērtībām, gan Latvijas Republikai saistošām starptautiskajām tiesībām, normatīvajiem aktiem vai Latvijas Republikai saistošiem starptautiskiem līgumiem.

2. Likuma atcelšanas pamatojums

Kā iepriekš tika minēts, tad atcelt var tikai tādu likumu, kas vēl nav stājies spēkā. Likums "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" ir stājies spēkā 2022. gada 23. jūnijā un ir spēkā esošs. Arī no Satversmes 72. un 74. panta izriet, kad ir tiesības atcelt likumu tautas nobalsošanas rezultātā. Proti, Satversmes 72. un 74. pants paredz, ka Valsts Prezidentam ir tiesības apturēt likuma publicēšanu uz diviem mēnešiem. Viņam likuma publicēšana ir jāaptur, ja to pieprasa ne mazāk kā viena trešā daļa Saeimas locekļu. Šīs tiesības Valsts Prezidents vai viena trešā daļa Saeimas locekļu var izlietot desmit dienu laikā, skaitot no likuma pieņemšanas Saeimā. Šādā kārtā apturētais likums nododams tautas nobalsošanai, ja to pieprasa ne mazāk kā viena desmitā daļa vēlētāju. Ja augšminēto divu mēnešu laikā šāds pieprasījums neienāk, tad pēc šī laika notecēšanas likums ir publicējams. Tautas nobalsošana tomēr nenotiek, ja Saeima vēlreiz balso par šo likumu un ja par tā pieņemšanu izsakās ne mazāk kā trīs ceturtdaļas no visiem deputātiem. Saeimā pieņemtais un 72. panta kārtībā apturētais likums ir atcelts tautas nobalsošanā, ja balsotāju skaits ir vismaz puse no pēdējās Saeimas vēlēšanās piedalījušos vēlētāju skaita un ja vairākums ir balsojis par likuma atcelšanu.

Šajā kontekstā gan jāņem vērā, ka Satversmes 75. pants paredz, ja Saeima ar ne mazāk kā divu trešdaļu balsu vairākumu pieņem likuma steidzamību, tad Valsts Prezidents nevar prasīt šāda likuma otrreizēju caurlūkošanu, to nevar nodot tautas nobalsošanai un tas ir izsludināms ne vēlāk kā trešā dienā pēc tam, kad Prezidents pieņemto likumu saņēmis. Likumprojekts "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" (Nr. 1486/Lp13) bija atzīts par steidzamu.²⁰

Ja likumprojekta mērķis ir atzīt likumu par spēku zaudējušu, tad kā jau iepriekš Tieslietu ministrija ir vērsusi uzmanību, spēkā stājies likums zaudē spēku, ja likumu atzīst par spēku zaudējušu, ja iestājies termiņš, faktiskie vai tiesiskie nosacījumi, ar ko ierobežots likuma spēks, kā arī ja stājies spēkā cits likums, kas regulē tos pašus jautājumus un kam ir tāds pats vai augstāks juridiskais spēks. Lai likumu atzītu par spēku zaudējušu, izstrādā atsevišķu likumu vai attiecīgo normu raksta pārejas noteikumus, kas ietverti jaunā likumā, kurš regulē attiecīgo jautājumu. Atsevišķu likumu izstrādā, ja atzīst par spēku zaudējušu tādu likumu, kurā ietvertais regulējums vairs nav vajadzīgs un par to netiek pieņemts jauns likums.²¹ Līdz ar to, ja tiek paredzēts atzīt par spēku zaudējušu likumu "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā", ir jābūt detalizētam, uz pierādījumiem balstītam pamatojumam, kāpēc šāds likums nav vajadzīgs un vai likumprojekts nenonāk pretrunā augtāka juridiskā spēka normatīvajā aktā – Satversmē ietvertajām normām, principiem un vērtībām. Pēc analogijas ir ņemama vērā arī Satversmes tiesas atziņa, ka, lemjot par brīdi, ar kuru tiesību norma zaudē spēku, jāņem vērā tas, ka tiesas uzdevums ir pēc iespējas novērst personas pamattiesību aizskārumu. Vienlaikus tiesai jāgādā arī par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētā norma zaudē spēku, neradītu jaunus Satversmē noteikto pamattiesību

²⁰

[https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/webAll?SearchView&Query=\(Title\)=*Par+padomju+un+nacistic+ko+re%C5%BE%C4%ABmu+slavino%C5%A1u+objektu+ekspon%C4%93%C5%A1+anas+aizliegumu+un+to+demont%C4%81%C5%BEu+Latvijas+Republikas+teritorij%C4%81*\)&SearchMax=0&SearchOrder=4](https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/webAll?SearchView&Query=(Title)=*Par+padomju+un+nacistic+ko+re%C5%BE%C4%ABmu+slavino%C5%A1u+objektu+ekspon%C4%93%C5%A1+anas+aizliegumu+un+to+demont%C4%81%C5%BEu+Latvijas+Republikas+teritorij%C4%81*)&SearchMax=0&SearchOrder=4)

²¹ Skat. <https://tai.mk.gov.lv/book/1/chapter/106>

aizskārumus, kā arī nenodarītu būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm.²²

Likumprojekta anotācijā sniegtais pamatojums likuma atcelšanai

Likumprojekta anotācijā kā viens no pamatojošiem normatīvajiem aktiem ir minēts likuma "Par pašvaldībām" 8. pants, kas paredz, ka ar likumu pašvaldībām var uzdot pildīt autonomās funkcijas, kas nav paredzētas šajā likumā, vienlaikus attiecīgajā likumā nosakot papildu finansēšanas avotus, ja funkciju izpilde saistīta ar izdevumu palielināšanos. Šajā pantā minēto funkciju izpildi organizē un par to atbild pašvaldības. Likumprojekta anotācijā ir sniegta informācija, ka no minētā izriet, ka, uzdodot pašvaldībai jaunas funkcijas, uzreiz ir jāparedz finansēšanas avots šo funkciju izpildei. Likums "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" paredz pienākumu pašvaldībām steidzami, vēl 2022. gada laikā, atrast un ieguldīt līdzekļus vairāku memoriālo būvju demontāžai, bet neparedz finansējuma avotus šo funkciju izpildei. Kaut arī ar likumu ir noteikts, ka puse no šiem izdevumiem tiks segta no valsts līdzekļiem, tomēr šo izdevumu atlīdzināšanas laiks nav noteikts, bet tiesības uz attiecīgās kompensācijas pieteikšanu ir terminētas, kas var radīt situāciju, ka pašvaldības kompensāciju nesaņems un visi šie ārkārtas izdevumi jāsedz būs tikai pašām pašvaldībām.

Vēršam uzmanību, ka atbilstoši likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" 8. panta pirmajai un otrajai daļai šā likuma 4. pantā minēto objektu demontāžu finansē vienādā apmērā no valsts un tās pašvaldības, kuras administratīvajā teritorijā attiecīgais objekts atrodas, budžeta līdzekļiem. Šā likuma 4. pantā minēto objektu demontāžu primāri finansē no šim mērķim fizisko un juridisko personu ziedotajiem finanšu līdzekļiem, ja tādi ir. Tātad minētais atbilst likuma "Par pašvaldībām" 8. pantā paredzētajam, jo likums "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" paredz papildu finansēšanas avotus (valsts budžeta un fizisko un juridisko personu ziedotāju finanšu līdzekļus).

Savukārt likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" 8. panta ceturrtā daļa paredz, ka valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas un izlietošanas kārtību, kā arī fizisko un juridisko personu ziedojumu uzskaites un izlietošanas kārtību nosaka Ministru kabinets. Uz attiecīgās deleģējošās normas pamata Ministru kabinets ir izdevis Ministru kabineta 2022. gada 16. augusta noteikumus Nr. 516 "Valsts budžeta līdzekļu piešķiršanas un izlietošanas, kā arī fizisko un juridisko personu ziedojumu uzskaites un izlietošanas kārtība Latvijas Republikas teritorijā esošo padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu demontāžai", kura 4., 5. un 10. punkts paredz šādu kārtību: 1) pēc objekta (izņemot šo noteikumu 5. punktā minēto objektu) demontāžas pašvaldība ne vēlāk kā līdz 2022. gada 22. novembrim iesniedz Kultūras ministrijā valsts budžeta līdzekļu pieprasījumu atbilstoši faktiskajām izmaksām (saskaņā ar šo noteikumu 6. punktu); 2) Rīgas valstspilsētas pašvaldība valsts budžeta līdzekļu pieprasījumu saskaņā ar šo noteikumu 6. punktu par Rīgā, Uzvaras parkā esošā monumenta "Padomju karavīriem – Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no vācu fašistiskajiem iebrucējiem" virszemes daļas demontāžu iesniedz Kultūras ministrijā līdz 2022. gada 22. novembrim, bet par pazemes daļas demontāžu – viena mēneša laikā pēc demontāžas, bet ne vēlāk kā līdz 2023. gada 7. jūlijam; 3) Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, pamatojoties uz Kultūras ministrijas apstiprinātajiem valsts budžeta līdzekļu pieprasījumiem, kompensē pašvaldībām izdevumus normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, pieprasot līdzekļu piešķiršanu no budžeta resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdaļamais finansējums" programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem". Tāpat, izskatot likumprojektu "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" (Nr. 1486/Lp13), Finanšu ministrija bija sniegusi informāciju, ka likumā "Par valsts budžetu 2022. gadam" budžeta resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdaļamais finansējums" programmā 02.00.00

²² Skat., piemēram, Satversmes tiesas 2020. gada 2. novembra sprieduma lietā Nr. 2020-14-01 14. punktu.

"Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem" ir pieejams nesadalīts finansējums.²³

Līdz ar to var secināt, ka ir noteikti termiņi, kādā ir iesniedzami valsts budžeta līdzekļu pieprasījumi, kā arī noteikts, ka Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, pamatojoties uz Kultūras ministrijas apstiprinātajiem valsts budžeta līdzekļu pieprasījumiem, kompensē pašvaldībām izdevumus. Tātad nav pamata uzskatīt, ka pašvaldības kompensāciju nesaņems un visi šie ārkārtas izdevumi būs jāsedz tikai pašām pašvaldībām. Ņemot vērā minēto, Tieslietu ministrijas ieskatā minētais pamatojums un argumentācija likumprojekta anotācijā ir nepamatota, pretrunīga un sabiedrību maldinoša. Kā iepriekš tika minēts vēlētajiem gan parakstu vākšanas procesā, gan tautas nobalsošanā no likumprojekta ir jābūt nepārprotami skaidram, kāds ir likumprojekta teksts, būtība un mērķis. Tikai tad, ja tas ir skaidrs, vēlētajī var brīvi paust savu gribu par iecerētajiem grozījumiem. Ja likumprojekta teksts, būtība un mērķis ir nesaprotams, neskaidrs vai maldinošs, vēlētajī objektīvi nevar izdarīt izvēli. Savukārt, ja vēlētajī parakstās par šādu grozījumu virzīšanu un vēlāk nobalso par šādu grozījumu tekstu, tad tautas nobalsošanas rezultātu nevar uzskatīt par tiesiski derīgu. Uzskatām, ka minētais ir attiecināms arī uz anotācijā atspoguļoto informāciju, kas pamato likumprojekta nepieciešamību (mērķi un būtību), ņemot vērā, ka ar to ir paredzēts atcelt (pareizi "atzīt par spēku zaudējušu") citu likumu.

Vienlaikus vēršam uzmanību, ka atbilstoši Satversmes 73. pantam tautas nobalsošanai nevar nodot budžetu. Budžeta tiesības ir vienīgi Saeimai²⁴ un daļā, kas atteicas uz likumā "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" paredzēto par objektu demontāžas finansēšanu, tas nav nododams tautas nobalsošanai, jo finansējums (valsts daļa) tiek paredzēts no likumā "Par valsts budžetu 2022. gadam" budžeta resora "74. Gadskārtējā valsts budžeta izpildes procesā pārdaļamais finansējums" programmas 02.00.00 "Līdzekļi neparedzētiem gadījumiem".

Tāpat likumprojekta anotācijā kā viens no pamatojumiem likuma atcelšanai ir minēts ANO Ģenerālās asamblejas 2021. gada 16. decembra rezolūcijas Nr. 76/149 "Cīņa ar nacisma heroizāciju, neonacismu un citiem prakses veidiem, kas veicina mūsdienu rasisma formu eskalāciju, rasu diskrimināciju, ksenofobiju un ar tiem saistīto neiecietību" 15., 17., 29. punkts. Tiek minēts, ka par šo rezolūciju nobalsoja 130 valstis, atturējās 49 valsts (tajā skaitā Latvija), bet pret nobalsoja ASV un Ukraina. No minētā izriet, ka absolūtais vairākums starptautiskas sabiedrības uzskata par nepieciešamu saglabāt esošus pieminētos, kas saistīti ar cīņu pret nacismu, kā arī cienīt un izpildīt valstu starptautiskās saistības.

Tieslietu ministrijas ieskatā likumprojekta anotācijā nav sniegts uz pierādījumiem pamatots ietekmes izvērtējums,²⁵ jo starptautiskā prakse varētu būt krasi mainījusies pēc Ukrainā notiekošā kara uzsākšanas (ar nepatiesu nacisma apkarošanas pamatojumu no Krievijas puses), bet attiecīgā rezolūcija ir pieņemta pirms kara uzsākšanas. Turklāt Latvija balsojumā atturējās. Papildus attiecīgs izvērtējums un skaidrojums par starptautisko praksi (tās izmaiņām) ir sniegts arī likuma "Grozījumi likumā "Par 1994. gada 30. aprīlī Maskavā parakstītajiem Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgumiem"" anotācijā,²⁶ kā arī likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" anotācijā.

Vēršam uzmanību, ka attiecīgā rezolūcija ANO dalībvalstīm nav juridiski saistoša. Saskaņā

²³

<https://titania.saeima.lv/LIVS13/saeimalivs13.nsf/0/E5E09B97CA3BF00BC225884D00380658?OpenDocument#C>

²⁴ Skat. Satversmes tiesas 2020. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2019-29-01 23. punktu.

²⁵ Sākotnējās ietekmes izvērtēšanā pēc iespējas izmanto tādas informācijas avotus un analīzes metodes, kas nodrošina ar pierādījumiem pamatotu ietekmes izvērtējumu (skat. Ministru kabineta 2021. gada 7. septembra noteikumu Nr. 617 "Tiesību akta projekta sākotnējās ietekmes izvērtēšanas kārtība" 5. punktu).

²⁶

<https://titania.saeima.lv/LIVS13/SaeimaLIVS13.nsf/0/97BB68BC80FEB44AC225883F00388B43?OpenDocument>

ar ANO Statūtiem²⁷ dalībvalstīm adresētas Ģenerālās asamblejas rezolūcijas ir uzskatāmas par rekomendācijām, kuras nav juridiski saistošas (sk., piemēram, Statūtu 10.-14. pantu, kā arī salīdzinājumam sk. pantus par Drošības padomes lēmumu juridiski saistošo dabu – 25., 48. pantu u.c.).

Papildus norādām, ka līdzīga satura rezolūciju Krievija ir virzījusi apstiprināšanai ANO Ģenerālajā asamblejā jau vairākus gadus²⁸, un Eiropas Savienības dalībvalstis, arī Latvija, konsekventi ir atturējušās balsojumā par rezolūciju, savukārt Ukraina un ASV – balsojušas pret²⁹. Jāatzīmē, ka kā pamatojums rezolūcijas neatbalstīšanai ir minēts, piemēram, rezolūcijas vienpusīgums un neatbilstība cilvēktiesību standartiem, Krievijas centieni uzspiest vienpusēju vēstures interpretāciju un attaisnot Molotova-Ribentropa noziedzīgo paktu, kā arī Krievijas īstenoto agresiju pret Ukrainu, aizbildinoties ar cīņu pret neonacismu.³⁰

Anotācijā arī apgalvots: “Starptautiskajā praksē memoriālo būvju nojaukšana bieži tiek uzskatīta par vandālismu un nosodīta, bet attiecībā uz memoriāliem, kas saistīti ar cīņu pret nacismu, pastāv īpašie norādījumi par to nojaukšanas nepieļaujamību”, taču šī informācija (par īpašiem norādījumiem par minēto būvju nojaukšanas nepieļaujamību starptautiskajā praksē) būtu precīzi jāpamato, lai varētu izvērtēt tās atbilstību patiesībai.

Likumprojekta anotācijā ir sniegta arī informācija, ka atsevišķs aspekts ir lielas daļas sabiedrības negatīvā attieksme pret memoriālu demontāžu. Likuma realizācija apdraud Latvijas iekšējo drošību un veicina neiecietību un savstarpējā naida kurināšanu. Kā iepriekš tika minēts vēlētājiem gan parakstu vākšanas procesā, gan tautas nobalsošanā no likumprojekta ir jābūt nepārprotami skaidram, kāds ir likumprojekta teksts, būtība un mērķis. Minētais būtu attiecināms arī uz anotācijā atspoguļoto informāciju, kas pamato likumprojekta nepieciešamību (mērķi un būtību). Tieslietu ministrijas ieskatā likumprojekta anotācijā paustais ir pretstatā sniegtajiem argumentiem un veiktajam izvērtējumam, kas ir sniegts likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" un likuma "Grozījumi likumā "Par 1994. gada 30. aprīlī Maskavā parakstītajiem Latvijas Republikas un Krievijas Federācijas līgumiem"" anotācijā. Papildus likumprojekta anotācijā sniegtā informācija ir maldinoša, jo nav balstīta uz faktiem, kas apliecina lielas sabiedrības negatīvo attieksmi. Anotācija nesniedz arī informāciju, kā tieši likums ierobežo attiecīgo indivīdu (lielas sabiedrības daļas) pamattiesības un vai ar likumprojektu var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē, kā to paredz spēkā esošais likums. Tāpat nav vērtējuma, cik lielas sabiedrības daļas pamattiesības aizkars likumprojekts (proti, vai šāds aizskārums nebūs lielāks), ņemot vērā Satversmes preambulas trešajā rindkopā paredzēto un spēkā esošā likuma mērķi. Tāpat nav vērtējuma, vai likumprojekts nenodarīs būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm un ir attaisnojams demokrātiskā valstī un ir samērīgs. Jāvērš uzmanība arī uz Satversmes tiesas atziņām, proti, ka, pārbaudot to, vai izraudzītie līdzekļi ir nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai, jāizvērtē, vai leģitīmo mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda pamattiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem, kuri būtu tikpat iedarbīgi.³¹ Tāpat Satversmes tiesa savā judikatūrā ir

²⁷ Apvienotās Nāciju Organizācijas Statūti. "Latvijas Vēstnesis", 20, 29.01.2018. Pieejami: <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-ligumi/id/1819>

²⁸ Skat., piemēram, informāciju par 2014. gadā virzīto rezolūciju un ar to saistītos dokumentus: <https://digitallibrary.un.org/record/820132>; informācija par 2017. gadā virzīto rezolūciju un ar to saistītos dokumentus: <https://digitallibrary.un.org/record/1327553>; informācija par 2020. gadā virzīto rezolūciju un ar to saistītos dokumentus: <https://digitallibrary.un.org/record/3896029>

²⁹ Skat., piemēram, informāciju par 2017. gadā virzīto rezolūciju un ar to saistītos dokumentus: <https://digitallibrary.un.org/record/1327553>; informāciju par 2021. gadā virzīto rezolūciju un ar to saistītos dokumentus: <https://digitallibrary.un.org/record/3954148?ln=en>

³⁰ Latvija un ES arī šogad atturas ANO balsojumā par Krievijas rosināto rezolūciju pret nacisma glorifikāciju. Pieejams: <http://www.leta.lv/es/item/F733ACA1-D1C7-4AAF-9868-52CB6A4D3E3E/jaunumi-news/>; Latvija ANO nebalso par Krievijas rezolūciju pret nacisma glorifikāciju. Pieejams: <https://ir.lv/2014/11/22/latvija-ano-nebalso-par-krievijas-rezoluciju-pret-nacisma-glorifikaciju/>.

³¹ Skat. Satversmes tiesas 2021. gada 13. novembra sprieduma lietā Nr. 2018-18-01 21. punktu.

konsekventi atzinusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē.³² Ir nepieciešams pārbaudīt to, vai nepastāv alternatīvi līdzekļi, kas personu pamattiesības aizskartu mazāk.³³ Kā arī, vai ir ievērots pietiekams līdzsvars starp sabiedrības interesēm un likuma ierosinātāju tiesībām.³⁴ Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību leģitīmajam mērķim, jāpārlicinās arī par to, vai labums, ko iegūst sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesību ierobežojumu.³⁵ Proti, ir jānoskaidro lietā līdzsvarojamās likumiskās intereses un tas, kurai no šīm likumiskajām interesēm un tiesībām būtu piešķirama prioritāte.³⁶

Vienlaikus maldinoša ir anotācijā sniegtā informācija, ka memoriālu nojaukšanai ir noteikti tik īsi termiņi, ka pašvaldības nespēj paveikt to mākslinieciskās vērtības noteikšanu, kas draud arī ar mākslinieciski vērtīgo elementu neatgriezenisko zudumu. Ar likumprojekta pieņemšanu tiks atcelts pienākums veikt memoriālo būvju demontāžu un iznīcināšanu, kas novērsīs budžeta līdzekļu izšķērdēšanu, stabilizēs sabiedrisko drošību, pasargās objektus ar māksliniecisko vērtību no iznīcināšanas, kā arī nodrošinās Latvijas Republikas starptautisko saistību izpildi. Tieslietu ministrijas ieskatā anotācijā nav sniegts uz pierādījumiem pamatots ietekmes izvērtējums, kas pamatotu, kādi ir šķēršļi mākslinieciskās vērtības noteikšanai, kā arī, cik daudzas pašvaldības to nevar izpildīt un kāpēc. Anotācijā sniegtā informācija balstās uz vispārējiem pieņēmumiem (situācijas apraksts, iespējams, neatbilst faktiskajai situācijai). Vēršama uzmanība, ka likums "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" stājās spēkā 2022. gada 23. jūnijā un objektu demontāžu pašvaldībām jāisteno ne vēlāk kā līdz 2022. gada 15. novembrim. Savukārt atbilstoši minētā likuma 4. panta pirmajai daļai šobrīd jau ir demontēti Uzvaras parkā esošais monuments "Padomju karavīriem – Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no vācu fašistiskajiem iebrucējiem", Rīgā (izņemot pazemes demontāžas darbus). Tāpat arī citas pašvaldības ir uzsākušas vai jau pabeigušas objektu demontāžu.³⁷ Līdz ar to nevar uzskatīt, ka likumā noteiktais termiņš ir nesamērīgi īss un likumā paredzētais nav izpildāms.

Papildus ir maldinoša sniegtā informācija anotācijā, ka objekti ar māksliniecisko vērtību tiks iznīcināti. Vēršam uzmanību, ka likums neattiecas uz visiem pieminekļiem, bet tikai uz tiem pieminekļiem, piemiņas zīmēm, piemiņas plāksnēm, piemiņas vietām, arhitektoniskiem vai mākslinieciskiem veidojumiem un citiem objektiem, kas izvietoti Latvijas teritorijā kopš 1940. gada un atbilst vismaz vienam no šādiem kritērijiem: 1) slavina PSRS vai nacistiskās Vācijas okupācijas varu, ar to saistītu notikumu vai personu; 2) slavina totalitārismu, vardarbību, militāru agresiju, karu un kara ideoloģiju; 3) ietver padomju varas vai nacisma simbolus. Likums neattiecas uz pieminekļiem, piemiņas zīmēm, piemiņas plāksnēm, piemiņas vietām, arhitektoniskiem vai mākslinieciskiem veidojumiem, kuri atrodas karā kritušo karavīru apbedījuma vietās, kā arī padomju vai nacistiskā terora upuru piemiņas vietās. Savukārt likuma 9. panta pirmā daļa noteic, ka demontēto objektu oriģinālās detaļas vai fragmentus, kam ir mākslinieciska vērtība, arhitektoniska kvalitāte vai kultūrvēsturiska vai izglītojoša nozīme, iekļauj Latvijas Okupācijas muzeja krājumā. Lēmumu par demontēto objektu oriģinālo detaļu vai fragmentu iekļaušanu muzeja krājumā pieņem muzeja direktors, pamatojoties uz muzeja krājuma komisijas atzinumu un konsultējoties ar Nacionālo kultūras mantojuma pārvaldi. Latvijas Okupācijas muzejam tiek nodoti arī demontēto objektu dokumentēšanas rezultāti. Turpmākās šī panta daļas paredz kārtību, kādā tiek saglabāti un uzturēti muzeja krājumā iekļautie objekti.³⁸

³² Skat. Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010-01-01 14. punktu, 2021. gada 28. janvāra sprieduma lietā Nr. 2020-29-01 24. punktu.

³³ Skat. Satversmes tiesas 2017. gada 24. novembra sprieduma lietā Nr. 2017-07-01 19. punktu.

³⁴ Skat. Satversmes tiesas 2009. gada 19. maija sprieduma lietā Nr. 2008-40-01 15. punktu.

³⁵ Skat. Satversmes tiesas 2015. gada 3. jūlija sprieduma lietā Nr. 2014-12-01 21. punktu.

³⁶ Skat. Satversmes tiesas 2021. gada 29. decembra sprieduma lietā Nr. 2021-09-01 20. punktu.

³⁷ Precīza informācija ir pieejama Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijai.

³⁸ (2) Ar šo likumu Latvijas Okupācijas muzejam tiek noteikts valsts pārvaldes uzdevums nodrošināt muzeja krājumā iekļauto demontēto objektu oriģinālo detaļu un fragmentu uzturēšanu, saglabāšanu, pieejamību, izpēti un sabiedrības izglītošanu atbilstoši muzeja darbību regulējošu normatīvo aktu noteikumiem. (3) Latvijas Okupācijas muzejs var

3. Likumprojekta izpildes nodrošināšana

Likuma "Par padomju un nacistisko režīmu slavinošu objektu eksponēšanas aizliegumu un to demontāžu Latvijas Republikas teritorijā" 5. panta piektā daļa paredz, ka šā likuma 4. pantā minēto objektu demontāžu pašvaldības īsteno ne vēlāk kā līdz 2022. gada 15. novembrim. Atbilstoši likuma 4. panta pirmajai daļai šobrīd jau ir demontēts Uzvaras parkā esošais monuments "Padomju karavīriem – Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no vācu fašistiskajiem iebrucējiem", Rīgā (izņemot pazemes demontāžas darbus). Tāpat arī citas pašvaldības ir uzsākušas vai jau pabeigušas objektu demontāžu.

Likumprojekta anotācijā ir sniegta informācija, ka ar likumprojekta pieņemšanu tiks atcelts pienākums veikt memoriālo būvju demontāžu. Pie informācijas, kā tiks nodrošināta likumprojekta izpilde, ir sniegta informācija, ka izpilde tiks nodrošināta saskaņā ar likumos un citos normatīvajos aktos noteikto kārtību un ar esošo valsts un pašvaldību institūciju palīdzību, kuras jau šobrīd veic darbu atceļamā likuma izpildei. Vēršam uzmanību, ka nav sniegts pamatojums, kā šis likumprojekts tiks piemērots un vai to būs iespējams izpildīt pilnībā, ievērojot tiesiskās noteiktības principu.³⁹ Tāpat no anotācijā sniegtās informācijas nav saprotams, par kādu likumos un citos normatīvajos aktos noteikto kārtību ir runa.

Satversmes 78. pants interpretējams tā, ka tas izslēdz tikai tādus projektus, kuri pēc to iespējamās pieņemšanas nevarēs tikt piemēroti, tātad kuru mērķis nevar tikt sasniegts. No tā izriet kritēriji, pēc kuriem nosakāms, vai likumdošanas iniciatīva ir "pilnīgi izstrādāta".⁴⁰ Tieslietu ministrijas ieskatā likumprojekts nav izpildāms pilnā apmērā, ņemot vērā faktu, ka jau ir uzsākta objektu demontāža un ir arī tādi objekti, kas jau ir demontēti. Līdz ar to nav saprotams, kā likumprojekts sasniegs savu mērķi, kas ir minēts likumprojekta anotācijā (ņemot vērā, ka demontāžas darbi pašvaldībām jāīsteno ne vēlāk kā līdz 2022. gada 15. novembrim), kā arī, kādas tiesiskās sekas tiks radītas no jauna un vai tas neapdraud tiesisko stabilitāti un noteiktību. Pēc analogijas var balstīties uz Satversmes tiesas atziņām, proti, ka, lemjot par tiesību normas atzīšanu par spēkā neesošu, Satversmes tiesa ir vairākkārt norādījusi, ka tai iespēju robežās ir jāgādā par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētā norma zaudē spēku: 1) neradītu personām Satversmē garantēto pamattiesību aizskārumu⁴¹ vai; 2) neapdraudētu tiesisko stabilitāti un noteiktību.⁴²

4. Likumprojekta spēkā stāšanās

Atbilstoši Satversmes 69. pantam likums stājas spēkā četrpadsmit dienas pēc izsludināšanas, ja likumā nav noteikts cits termiņš. Savukārt Oficiālo publikāciju un tiesiskās informācijas likuma 4. panta trešā daļa paredz, ka Satversmē noteiktos likuma izsludināšanas termiņus un spēkā stāšanās termiņu sāk skaitīt ar nākamo dienu pēc notikuma, kurš nosaka termiņa sākumu. Līdz ar to likums nevar stāties spēkā likuma izsludināšanas dienā.

Ņemot vērā minēto, Tieslietu ministrijas ieskatā likumprojekts nav pilnīgi izstrādāts no satura viedokļa, jo tajā paredzētais regulējums neiekļaujas Latvijas tiesību sistēmā un tā pieņemšanas gadījumā nonāktu pretrunā ar Satversmē ietvertajām normām, principiem un vērtībām, kā arī Latvijas Republikai saistošām starptautiskajām tiesībām vai starptautiskiem līgumiem. Tāpat likumprojekta anotācijā sniegtais satura pamatojums ir maldinošs un nav

deponēt tā krājumā esošas demontēto objektu oriģinālās detaļas vai fragmentus valsts, pašvaldības vai privātam akreditētam muzejam. (4) Šā panta otrajā daļā noteiktā uzdevuma izpildi finansē no valsts budžeta līdzekļiem.

³⁹ Individīdam jābūt iespējai uzzināt spēkā esošo tiesību normu saturu, lai viņš varētu attiecīgi plānot savu rīcību. Skat. Vispārējo tiesību principu nozīmi un piemērošana. D. Iljanova, Rīga, 2005. 87. lpp.

⁴⁰ Skat. Senāts lasa Satversmi. Satversme Senāta atziņās. Latvijas Republikas Augstākā tiesa. Rīga, 2022. 125. lpp.

⁴¹ Skat. Satversmes tiesas 2015. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-13-01 22. punktu, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 17. punktu un tajā minēto judikatūru.

⁴² Skat. Satversmes tiesas 2017. gada 19. decembra sprieduma lietā Nr. 2017-02-03 22. punktu un tajā minēto judikatūru.

pamatots ar objektīviem un racionāliem apsvērumiem, lai izdarītu secinājumu, ka likumprojekts ir lietderīgs, samērīgs, neradīs lielākus personu pamattiesību ierobežojumus, būs izpildāms (sasniegs savu mērķi), kā arī būs attaisnojams demokrātiskā valstī.

Tādējādi likumprojekts nav uzskatāms par iesniegtu atbilstoši Satversmes 78. pantam, jo nav pilnīgi izstrādāts gan pēc formas, gan satura.

Valsts sekretāra vietnieka
tiesību politikas jautājumos p.i.

D. Palčevska

Inkina 67036969
Cietvīra 67036942
Brīnuma 67036977